

עלון הדרכה להוראת פרשת השבוע
ע"פ הגליונות של נחמה ליבוביץ

ל"ב לג-לה; ל"ג א-ה

כי תשא (תשכ"ה)

בפתיחת מאמרו "המלה המנחה ואב הצורה של הנאום" * כותב מ. בובר:

דו שיחו של אלוקים עם משה, הנפסק ומתחדש חליפות, לאחר חטאת העם (שמות ל"ב ד'-י"ד, ל"א-ל"ד; ל"ג א-ה, י"ב-כ"ג; ל"ד א-י) אם תראהו ברציפותו, תמצאהו בנוי לתלפיות, מקשה אחת במבנהו מאין כמוהו.

והוא מחלק את הדג-שיח הזה לשלשה שלבים:

השלב הראשון של הדג-שיח (המסתיים בל"ב פסוק י"ד): נמצע כליון העם. השלב השני הבא, לאחר הפורענות ל"ג ל"א-ל"ג ו' (ל"ב ל"ה הוא מאמר מוסגר של המספר, ** המתייחס אל מאורעות מאוחרים והנספח כאן בבחינת ביאור לסופו של פסוק ל"ד) שבו נטושה המערכה על בחיית העם להבא, עד בואו לארץ כנען...

...זהו השלב השני. עתה, לאחר אבולו של העם ולאחר המאמר המוסגר וההכרחי על האהל (ל"ג ד'-י"א) בא השלב השלישי - ענינו הוא המבקשה שאלוקים יביא את עמו לארץ כנען לא ע"י מלאך אלא בכבודו ובעצמו.

על כמה צדדים של השיחה כולה, ביחוד על המלים המנחות שבה, עמדנו בגליון כי תשא תשכ"ב. על פסוקי השלב השלישי עמדנו בגליון כי תשא תשכ"ד.

בגליונות השנה עמדנו על אותם הפסוקים מתוך השלב השני הבאים לאחר אותה בקשה נועזה של משה בל"ב פסוק ל"ב, שבה מביע משה במרצות שאין הוא רוצה להיות נבול וניצל ושחוא וישראל כרוכים יחד. בפסוקים שבו עוסק גליונות הגלך ומפציע חסדו של ה', המקבל את תפילת משה. ויפה מעיר בובר (שם) שלאחר ה"ועתה" אם תשא חמאתם" של משה

פותח אלוקים במאון - שלמראית עין, אולם הוא גוקס אותה לשון "ועתה" המסמלת כאן את החסד - בקשת חסד מזה ומתן חסד מזה - ואומר: "ועתה לך נחה את העם..." והנה בפעם הראשונה הוא כורך את משה, לאחר שהלה דחה את החסד שהוגש לו לברו, בכריכה אחת עם אותו עם (ל"ג א') "לך עלה מזה, עתה דהעם, אשר העלית מארץ מצרים". לכאורה אין כאן אלא חזרה חלקית על דברו הראשון ל"ב ז': ברם עתה בשלוב ההודעה על "המלאך" ניטל עוקצם של הדברים ונשמעה נעימת פיוס. לא "לך רד" אלא: לך והוסף לנחותו כאשר בתחילה, עד בואו לארץ!...

על "המלאך" אשר ילך במקומו ואשר אין משה רוצה בר עיין גליון כי תשא תשי"ס.

בפסוקים המעמיס האלה יש כמה קשיים. נראה של"ג א' חוזר על ל"ב ל"ד. וכן נראה של"ג ו' אינו אלא חזרה על הנאמר בל"ג ד'.

לשם התמצאות כללית בפסוקים אלה פתחנו בשאלה הכללית, בה נדרש הלומד למצוא תשובה לשאלות הנ"ל סרם עיינו בפרושים. אם יתקשו הלומדים למצוא את התשובה יעיינו בדברי הרמב"ן הארוכים לל"ב ל"ה ד"ה ויגף ה' את העם, (את סוף דבריו הבאתי בשאלה ג), ומתוכם ימצא ישוב לקושיות הנ"ל ויתבררו לו הפסוקים בהמשכם.

לשאלה ג נביא בזה כמה מדברי חז"ל על "העדי", שהבאנום בגליון כי תשא תש"ד.

שבת פ"ה ע"א: דרש ר' סימא. בשעה שהקדימו ישראל נעשה לבשמש באו ששים רבוא של מלאכי השרת לכל אחד ואחד מישראל, קשרו לו שני כתרים (רש"י: מזיו שכינה) אחד כנגד "נעשה" ואחד כנגד "נשמע"; וכיון שחטאו ישראל, ירדו מאה ועשרים רבוא מלאכי חבלה ופרקו, שנאמר: "ויתנצלו בני ישראל את עדיהם מהר חורב". ועתה הקב"ה להחזירן לבו שנאמר (ישעיה ל"ה) "ופדויה" וישובו ובאו ציון ברינה ושמחת עולם על ראשם - שמחה שמעולם על ראשם.

תנחומא שלח י"ג: זה שאמר הכתוב (משלי א') "ותפרעו כל עצתי" כל הטובה אשר יעצתי עליהם קלקלתם ובטלתם אותה: מתחילה וארד להצילו מיד מצרים (שמות ב') גאלפי אלפים ורבי רבבות של מלאכים ירדתי בשבילכם והייתי מוסר לכל אחד ואחד שני מלאכים, אחד חוגר זיגור ואחד נותן עטרה בראשו. רב חונא אמר: מרפריא חלבישם ושם תספורש הקוק עליהם. כל הימים שהיה בידם לא היה דבר יע נוגע ולא טלאך ולא דבר אחר. וכשחטאו אמר להם משה: "הורד עדיך", באותה שעה "וישפך העם את הדבר הזה" וכתיב... "ויתנצלו ישראל את עדים מחורב".

שמות רבה נ"א ח': בשעה שנתן הקב"ה תורה לישראל לא היו ראויים שישלום טלאך הסות בהם שנאמר: (שמות ל"ב ט"ז) "חרות על הלוחות". מהו "חרות"? ר' יהודה אומר: חירות מן הגלות, ר' נחמיה אומר: חירות ממלאך הסות... שכיון שקבלו התורה חלבישם הקב"ה מזיו הדרו. ומה היה תלבוש? ר' יוחנן אמר: עטרת חלבישן ורשב"י אומר: כלי זיין נתן להם ותשם הגדול הקוק עליו וכל ימים שהיה בידם, לא היה טלאך חכות יכול לשלום בהם... וכשחטאו העביר הקב"ה מהם.

ועל סמך דברי חז"ל אלה יובנו דברי בן חרמב"ס, דברי כלי יקר וגם דברי הרלב"ג יותר.

נחמה ליבוביץ

* מתוך ספרו החדש "דרכו של מקרא" מוסד ביאליק 1964 עמ' 300.

** יושם לב שפרושו של בובל לפ' ל"ה עולה כאן בקנה אחד עם פרושו של ר' אברהם בן הרמב"ם שמביאו בשם אביו.